

1.1

День, що змінив все, почався як звичайнісінький вівторок.

Маріїнський парк обійняв Едема південним вітром, провів по щоці останньою дощовою краплею й розповів про минулу ніч важким шурхотом багряного листа, що не пережило бурі.

Едем витер щоку рукавом, застромив усередину кросівок кінці шнурків, що діставали землі, і махнув Капітанові, запрошуючи його приєднатися до пробіжки. Це був їхній частий жарт – на пам'яті Едема Капітан жодного разу не відходив од своєї машини настільки далеко, щоб утратити її з поля зору.

Цього разу Капітан був налаштований розіграти сценку. Він вийшов із машини в шльопанцях на босу ногу, у просторих штанах, що висіли мішком, певно, тому що продавалися з великою знижкою, і саме це, а не розмір, було вирішальним для Капітана чинником. Він широко розвів руки, наче починав розминку. Потім опустився на носки, став у позу бігуна – і побіг після нечутного пострілу стартового пістолета. Оббіг свій оранжевий «форд» ззаду й фінішував біля передніх дверцят. Відчинив багажник, вийняв нерозпечатану пачку цигарок і закурив.

Наступні пів години він чекатиме біля машини постійного клієнта, не відлучившись навіть на оглядовий майданчик, звідки відкривається краєвид на лівий берег Києва. Едемові, який щоранку обирає для пробіжки різні частини міста, жодного разу по поверненню не вдалося застати Капітана за якимось іншим заняттям, окрім куріння або телефонної розмови з дружиною. Він не дивився ролики в телефоні, не сьорбав каву, поставивши стаканчик на дах машини, і не дрімив за кермом. Часто, звисивши руку з вікна, Капітан просто спостерігав із однаковою байдужістю чи то за живим центром, чи то за сонною околицею Києва.

Едем не міг пояснити собі, чому сьогодні вибрав для пробіжки Маріїнський парк. Він прокинувся з мідним присмаком у роті і з пів хвилини не розплющував очей, марно сподіваючись зберегти в пам'яті рожеве марево сну. Умившись, викинув у відро для сміття пляшку і прибрав сліди вчорашньої п'ятики. Він знав: єдиний засіб не скотитися в алкоголізм – дотримуватись ритуалів. Одним із них була незмінна чистота у квартирі, другим – обов'язкова ранкова пробіжка або швидка ходьба, якщо отруєний організм не встигав відновитися за ніч.

Останні дні були сповнені тривоги й неприємностей. Вони мали змінитися білою смугою, й Едем заявив самому собі, ялозячи одноразовою бритвою по підборіддю, що це станеться саме сьогодні. Маріїнський парк був підготовкою до дива. Нагородою дню за ще не здійснений подвиг.

Якби ж Едемові сказали, що цей вівторок може виявитися для нього останнім, він би повірив і в це.

Старт давався через силу – усе-таки Едему вже було далеко не двадцять, щоб успішно поєднувати алкоголь увечері зі спортом уранці. Пробираючись поміж мілкими калюжами, він побіг углиб парку, аби заховатися від гамору

міста, що прокидалося. Він ніколи не розумів людей, які виходили на пробіжку в навушниках – так можна було не почути найголовнішого, але зараз Едем віддав би перевагу музиці, а не стуку власного серця. Густий запах прилого листя вимагав, щоб бігун забув про звуки й барви світанкового неба, зосередився на одному органі чуттів і просто дихав на повні груди.

Едем підтюпцем добіг до обгородженого комплексу споруд, наче навмисне втиснутих архітектором у тіло парку. Едему не раз траплялося бувати тут, у Міністерстві охорони здоров'я, і він міг твердо сказати, що воно не відрізнялося від інших міністерств здоровою атмосферою. У вікнах установи не було жодних ознак життя, тільки в глибині двору шурхотів віником двірник. Він не єдиний, хто вже почав свою роботу. Парубійко в яскраво-оранжевій сорочці, наче зітканій із зібраного в парку листя, уже встиг привезти свою кав'ярню на колесах і тепер встановлював рекламний стопер. На листі фанери була зображена дівчина в виличній сукні й капслоком повідомлялося: «ІНТИМ ТУТ», трохи меншим шрифтом уточнювалося: «не пропонують, зате є чудова кава». Відволікшись на Едема, який пробігав повз, хлопчина кивнув йому як давньому знайомому. Едем усміхнувся у відповідь.

Біля оглядового майданчика кросівки обважніли – наче мокрого піску насипали – і Едем перейшов на швидку ходьбу, посміхаючись тепер Дніпру, одягненому в золотистий плащ Трухановому острову та кубикам багатоповерхівок на лівому березі. Було зрозуміло, чому хлопець привіз свою кав'ярню саме сюди. Треба мати певну силу волі, щоб не зупинитися тут на п'ять хвилин випити кави.

Довгі лави на алеї поряд із закритим для відвідувачів Маріїнським палацом занесло листям. Тут панував напівморок

лісу. Едема час від часу обдавало бризками з дерев. Він пройшов половину алеї, коли з літньої сцени заграла пісня. У вухах знову застукотіла бас-бочка, бо Едем знав цю пісню напам'ять. І тут вона здавалася чи то передвістям, чи то насмішкою долі.

Під крилом Мушлі на відполірованій тисячами ніг дерев'яній підлозі танцювала пара – хлопець у забризканих дощем окулярах і тоненька дівчина. Вона пурхала у своїх черевичках так легко, наче й не було ні цих п'ятисантиметрових підборів, ні цієї безсонної ночі. На краю сцени лежала недбало кинута весняна куртка, поряд із нею – ввімкнений на повну гучність телефон, у якому потрібної миті зуміла знайтися потрібна пісня.

Не зводячи очей із танцівників, Едем обійшов ряди мокрих лавок і сів на крайню. Танцюрист вів партнерку невпевнено, боячись помилитися на крок і розсіяти чари. Без сумніву – хлопець назавжди запам'ятає цей парк, цю пісню й тепло її рук.

*І повзе ліниво човен, і воркоче, і бурчить:
«Відки взявся я – не знаю; чим прийдеться закінчить...»
Хвиля радісно плюскоче та леститься до човна,
Мов дитя, цікава, шепче і розпитує вона...*

Едем простягнувся на лавці, не зважаючи на холодок, що поповз по вміть відсирілій толстовці. Небо було чисте, як сон немовляти.

Що ж, думав Едем, як би не склалася доля хлопця, з якими невдачами йому не доведеться зіткнутися на своєму шляху, у його житті все одно був цей танець. А це вже чимало. У свої сорок Едем так і не виконав обіцянки про схожий танець.

Дівчина спіткнулася і скрикнула, але партнер міцно тримав її за талію.

Багато років тому, у другій половині серпня, у випарах бензину, серед автобусних гудків і людського потоку розлучалася пара. Дівчина з рудим волоссям ховала обличчя на грудях худорлявого хлопця. А він думав: якщо прощання затягнеться ще на п'ять хвилин, його серце не витримає. Час від часу він перевіряв свого квитка – не через страх, що вкрадуть, а намагаючись перемкнути частину своєї уваги на буденні дрібниці.

На плечах хлопця висів рюкзак, у рюкзаку лежав паспорт, у паспорті стояла віза, а за візою мріла успішна кар'єра. Дівчину звали Інарою, їй було двадцять два, і веснянки на її обличчі утворювали сузір'я Діви.

Лежачи на лавці, Едем чітко побачив цю сцену на блакитному екрані неба.

Водій автобуса погасив цигарку об ковпак колеса сусіднього автобуса, піднявся у свій, понуро оглянув салон і кинув виразний погляд на останнього пасажиря.

– Люба, мені вже час, – прошепотів Едем.

– Я повернуся додому й відразу ж почну листа про те, як за тобою скучаю, – Інара підвела голову з його грудей і безсило опустила руки. – Листа на двісті сторінок.

– Пам'ятаєш той вечір після концерту, коли ми пішли в парк, і самотнього музиканта на літній сцені? Ти хотіла танцювати, а в мене вже гули ноги, і я сказав: «Іншим разом».

Інара кивнула, як людина, для якої таке запитання образливе, – адже вона пам'ятає кожну хвилину, проведену разом із ним.

– Я повернуся на канікулах, і ми неодмінно сходимо в парк. Знайдемо цього або якогось іншого музиканта, і я прошу тебе на танець. Обіцяю.

– Я замовлю йому пісню про човен.

Водій втратив терпіння, і двері з шипінням зачинилися, ледве не прищемивши Едемові ногу.

Зачіпаючи пасажирів рюкзаком, Едем заліз колінами на перше ж вільне сидіння й, висунувшись у вікно, вигукнув:

– Так і буде!

Інара йшла поруч із автобусом, що виїздив із парковки. Почувши обіцянку, спинилася, наче тільки й чекала цих слів...

Тоді, прощаючись на рік із київськими вулицями – з поспішними перехожими, зі стовпами в обладунках столітніх оголошень, із щедрими розсипами кіосків, із просторими тролейбусами й, звісно, з парками, скверами та галявинами, – Едем шкодував, що йому вже двадцять п'ять, а він так багато не встиг зробити і ще більше – сказати.

Через місяць він сховався на пошту по товстий конверт. У ньому лежав загальний зошит у лінійку. Кожна сторінка була списана одним словом – «скучаю». А на останній Інара простим олівцем намалювала парковий ліхтар і пару, яка кружляє в танці.

Човен поплив далі до своєї мети, пара збрала речі й пішла зі сцени. Та Едем не помітив, що перлина викотилася з Мушлі. Лежачи на мокрій лавці, він думав про те, що найкращі роки минули, а він так і не виконав своєї обіцянки.

1.2

— Сьогодні ви бігали довше, ніж зазвичай, та-ак, — констатував Капітан, ледве його оранжевий корабель вибрався з бруківки на асфальт. — Неочікувана активність від людини, в мішки під очима якої може вміститися урожай яблук із невеликого саду.

— Проміняв пробіжку на спогади.

Машина різко загальмувала — «форд» підрізали. Але Капітан не відповів ані жестом, ані лайкою. Спокій, що перетворював його на головного флегматика київських вулиць, вражав Едема, поки одного разу таксист сам не пояснив, з якого джерела він цей спокій черпає. «Від нервів одні збитки та ризик не дожити до Альцгеймера», — сказав Капітан і перейшов до теми погоди. Він уважав, що такого пояснення цілком достатньо.

— А в мене немає жодних спогадів про Маріїнський парк — я в ньому зроду не був, — сказав між іншим Капітан. — Власне, як і в інших парках, та-ак.

— Капітане, як же так можна? — здивувався Едем. — Я ж думаю, ви весь Київ знаєте назубок.

— Там, де можна проїхати машиною. Тому знаю назубок усі під'їзди до парків, але всередині вони залишаються для мене таємничим островом.

— А замолоду ж запрошували майбутню дружину прогулятися парком?

— Прогулятися запрошували всі інші, а я запрошував проїхатися, і цим відрізнявся від прищавих кавалерів. Окуляри й томик віршів — це не рідкість, а от білі «жигулі» — так. Щоправда, їй не подобалося, що в салоні постійно пахло тройним одеколоном.

Зараз, усім на втіху, у салоні пахло вишнею та ще трохи тютюном. Із нахабством постійного клієнта, яке можна пробачити, Едем потягнувся до пачки цигарок, кинуті водієм на торпеду, і виявив, що на три патрони цей патрон-таш уже опустів.

— Ви найпрактичніший із усіх людей, які мене оточують, — сказав Едем, — а мене, завважте, оточують здебільшого адвокати, часом ще судді та шахраї, даруйте за тавтологію. Але витратити здоров'я й гроші на тютюн — так непрактично. Це допомагає вам згаяти час в очікуванні клієнта?

Вони знову спинилися на світлофорі.

Капітан, не відриваючи руки від керма, показав пальцем на рекламний борд, що анонсував у найближчу суботу концерт найвідомішого українського рок-гурту «Часу немає».

— Часу все одно немає, тому й гаяти нічого. І повірте, цигарки дуже практична річ — вони зберігають мій шлюб, та-ак. Аби я не курив, то виходило б, що я заробляю гроші, а витрачає їх на себе тільки дружина. А з цигарками я роблю свій внесок у спустошення сімейного бюджету і збереження терпимості в нашому шлюбі.

На наступну афішу «Часу немає» вони натрапили через чотири квартали, і Капітан знову ткнув у неї кістлявим пальцем.

— Як я й казав: часу немає. Варто це зрозуміти, і неврови надалі траплятимуться вам тільки у книжках, включно з художніми.

Борди з рекламою нагадали Едемові студентські часи. Шлях від дому до університету забирав годину. Поганий асфальт до в'їзду в місто і старі ресори автобуса не давали читати в дорозі, і Едем перестрибував поглядом з одного рекламного щита на узбіччі на інший, заносючи у вогнетривку шафу своєї пам'яті безглузді рядки про шоколад із новим наповнювачем та про надійну черепицю. Він ненавидів придорожню рекламу: кожен щит відволікав його від доглянутих будиночків, розмальованих зупинок, ранкових гамірних кафе обабіч, заправок із написаними крейдою цінами на пальне — від самого життя. Але опиратися цьому було неможливо.

— Судячи з кількості афіш, «Часу» надто багато, — скаламбурих Едем.

— У суботу його стане ще більше. Уявіть, син подарував на річницю нашого весілля квитки на їхній концерт, та-ак. Відтоді, як одружився, геть перестав цінувати гроші. То все його дружина, звісно. Я навмисне вчора взяв замовлення на Театральну, щоб забігти в кіоск і дізнатися їхню реальну вартість. Хто витрачає стільки грошей на таке? Увімкни програвач і слухай безплатно! — Капітан обурювався, але Едем вловив у його спічі фальш.

Телефон пропищав новим повідомленням, і Едем із досадою згадав, що не вимкнув його перед пробіжкою. Поки Едем був у кросівках, ранок належав лише йому. Телефон був іншої думки, він задзвонив. Номер виявився міським і незнайомим. Едем скинув виклик, перевів апарат у режим польоту й заходився масажувати налиті литки.

— Ви ж практична людина. Оскільки квитки все одно куплені, не скаржтеся, а насолоджуйтеся.

Капітан хитро примружився.

— А хто вам сказав, що я не насолоджуюся, скаржачись на марнотратство мого сина?

Машина заїхала у внутрішній двір житлового комплексу й зупинилася на вузькому п'ятачку біля під'їзду.

— Останнє слово завжди залишається за вами, Капітане. У моїй роботі зазвичай буває навпаки, — Едем поліз по гаманець. — І це одна з причин, чому я їжджу на пробіжку тільки з вами.

Він забрав сумку, зачинив двері й почув за спиною, як опускається скло.

— А знаєте, чому я їжджу на пробіжку, Едеме? — відповів Капітан йому у вікно. — Не тільки тому, що мені подобається спостерігати, як сила волі витягає вас із ліжка на київській вулиці, якою б не була погода і скільки б учора ви не випили. Іноді ви повертаєтеся в машину, побувавши в місцях, доступних тільки пішим, і мені стає спокійно: значить, та частина мого міста, якої я не бачу, проінспектована вами і з нею все гаразд.

І, наче соромлячись своєї відвертості, Капітан різко зрушив машину з місця. Останнє слово, як завжди, лишилося за ним.